

گرگیاس (Γοργίας)

گزیده ای از پاره ها و شواهد*

دلیل گراهام

ترجمه محمد باقر قمی

الف) زندگی

۱. فیلوستراتوس

سیسیل گرگیاس را در لئونتنی به دنیا آورد ... ۱۰۸ سال زندگی کرد ...

ب) فلسفه

۳۸. سکستوس

(1a) گرگیاس ... به همان گروهی تعلق دارد که معیار (κριτήριον) را رد کردند اما نه به همان (ὁμοίαν) روش (ἐπιβολήν) طرفداران پروتاگوراس؛ چون او در نوشته اش به نام درباره ناموجود یا درباره طبیعت (Περὶ τοῦ μὴ ὄντος ἢ Περὶ φύσεως) سه فصل را به این ترتیب ارائه می کند: [۱] آنکه هیچ چیز وجود ندارد (οὐδὲν ἔστιν)، [۲] دوم آنکه حتی اگر آن وجود دارد، برای انسان ها غیر قابل درک (ἀκατάληπτον) [است]، [۳] سوم آنکه اگر قابل درک هم [باشد]، غیر قابل بیان و غیر قابل توضیح (ἀνέξοιστον καὶ ἀνερμήνευτον) به دیگران است.

[۱] اینکه هیچ چیز وجود ندارد را او اینگونه بحث می کند: اگر <چیزی> هست، یا [الف] موجود (τὸ ὄν) است یا [ب] ناموجود (τὸ μὴ ὄν) است یا [ج] هم موجود است و ناموجود است. اما نه موجود است ... ، و نه ناموجود [است] ... و نه موجود و ناموجود ...؛ بنابراین چیزی وجود ندارد (οὐκ ἄρα ἔστι τι). [ب] اما در واقع ناموجود نیست. چون اگر ناموجود هست، همزمان هم خواهد بود و هم نخواهد بود. چون تا آنجا که [به عنوان] ناموجود اندیشیده می شود (οὐκ ὄν)

(voeĩtai)، نخواهد بود؛ و تا آنجا که ناموجود است (ε̄στι μὴ ὄν)، در عوض خواهد بود. اما این بالکل غیر منطقی است برای چیزی که همزمان باشد و نباشد (παντελῶς δὲ ἄτοπον τὸ εἶναι τι ἅμα καὶ μὴ εἶναι). بنابراین، ناموجود نیست. به علاوه، اگر ناموجود هست، موجود نخواهد بود؛ چون اینها با یکدیگر متضادند و اگر برای ناموجود اتفاق می افتد که باشد (τῶι μὴ ὄντι συμβέβηκε τὸ εἶναι)، برای وجود اتفاق خواهد افتاد که نباشد (τὸ μὴ εἶναι)؛ اما اینگونه نیست که موجود نباشد و نه <بنابراین> [اینگونه] که ناموجود خواهد بود.

[الف] به علاوه، موجود هرگز نیست (οὐδὲ τὸ ὄν ε̄στιν) چون اگر موجود هست، یا ازلی (ἀίδιον) است و یا پدید آمده (γενητόν) و یا همزمان پدید آمده و ابدی. اما نه ابدی، نه پدید آمده و نه هر دو است، چنانکه نشان خواهیم داد. بنابراین، موجود نیست. چون اگر موجود ازلی است (...)، آغازی ندارد ... اما اگر آغازی نداشت، نامحدود است. اما اگر نامحدود است، هیچ جا نیست. چون اگر در جایی است، آنچه آن در آن است، متفاوت از آن است و بنابراین، موجود دیگر نامحدود نخواهد بود [چون] به وسیله چیزی محاط شده (ἐμπεριεχόμενόν) ... به علاوه، آنچه هست نمی تواند به وجود آمده باشد. چون اگر به وجود آمده باشد، یا از آنچه هست (ὄντος) به وجود آمده و یا از آنچه نیست (μὴ ὄντος). اما از آنچه هست به وجود نیامده چون اگر هست است (ὄν ε̄στιν)، به وجود نیامده بلکه پیش تر هست. و نه از آنچه نیست به وجود آمده است چون آنچه نیست نمی تواند چیزی را به وجود آورد به خاطر اینکه یک به وجود آورنده (τὸ γενητικόν) ضرورتاً باید از وجود (ὑπαρξέως) بهره مند باشد (μετέχειν). بنابراین، موجود پدید آمده هم نیست ...

[ج] بحث درباره اینکه هر دو، موجود و ناموجود، وجود ندارند آسان است. چون اگر ناموجود هست و موجود هست، ناموجود با موجود در وجود داشتن یکسان خواهد بود (ταὐτὸν ε̄σται τῶι ὄντι τὸ μὴ ὄν ὅσον ἐπὶ τῶι εἶναι). برای این اساس، هیچ کدام از آنها نیست. اینکه ناموجود نیست، مورد توافق است. اما ثابت شد که وجود با این [ناموجود] یکسان است. بنابراین نخواهد بود ... بنابراین هیچ چیز نیست. چون اگر نه موجود هست نه ناموجود، نه هر دو، و هیچ چیز در کنار اینها اندیشیدنی (voeĩtai) نیست، [پس] هیچ چیز نیست.

[۲] اینکه حتی اگر چیزی هست، برای انسان ناشناختنی (ἄγνωστον) و نااندیشیدنی (ἀνεπινώητον) است ... گرگیاس می گوید چون اگر موضوعات اندیشه (τὰ φρονούμενα) موجودات (ὄντα) نباشند، موجود اندیشیده نمی شود (τὸ ὄν οὐ φρονεῖται). و این منطقی (κατὰ λόγον) است. چون اگر اتفاق بیفتد که موضوعات اندیشه موضوعات سفید باشند، اتفاق خواهد افتاد که چیزهای سفید اندیشیده شوند (φρονεῖσθαι). پس اگر اتفاق می افتد که موضوعات اندیشه موجود نباشند (μὴ εἶναι οὖσι)، ضرورتاً برای موجودات (οὖσι) اتفاق می افتد که اندیشیده نشوند. به همین دلیل عبارت «اگر موضوعات اندیشه موجود نیستند (οὐκ ε̄στιν ὄντα)، موجود اندیشیده نمی شود (τὸ ὄν οὐ φρονεῖναι)» سالم و معتبر است. چنانکه نشان خواهیم داد، موضوعات اندیشه (... موجودات (ὄντα) نیستند؛ بنابراین موجود اندیشیده نمی شود. <به علاوه> اینکه موضوعات اندیشه موجودات (ὄντα) نیستند، آشکار است. چون اگر موضوعات اندیشه موجودات هستند،

همه موضوعات اندیشه وجود دارند؛ درست به همانگونه که شخص آنها را می‌اندیشد که [این سخنی] عجیب است. چون حتی اگر شخص بیانیشد که یک انسان پرواز کرده یا ارابه در دریا می‌راند، فوراً نتیجه نمی‌شود که انسان پرواز می‌کند یا ارابه در دریا می‌راند. بنابراین، موضوعات اندیشه موجودات نیستند.

[۳] و اگر باید درک شود (καταλαμβάνοιτο)، نمی‌تواند برای دیگری بیان شود. چون اگر موجودات (τὰ ὄντα) چیزهایی دیدنی و شنیدنی و به طور مشترک (κοινῶς) ادراک شدنی هستند، چون بیرون [از ادراک کننده] و چیزهای دیدنی به وسیله چشم درک می‌شوند، چیزهای شنیدنی به وسیله گوش و نه برعکس، چگونه اینها می‌توانند از دیگری حکایت کنند (μηνύεσθαι)؟ آنچه ما به وسیله آن روایت می‌کنیم (μηνύομεν) سخن (λόγος) است اما سخن زیرنهادها و موجودات (τὰ ὑποκείμενα καὶ ὄντα) نیست. بنابراین ما با همسایگان موجودات را تبادل (μηνύομεν) نمی‌کنیم بلکه سخن [را تبادل می‌کنیم] که متفاوت از چیزها است.

*

درباره کتاب اصلی و سبک و ترتیب انتشار پاره‌ها در آن موارد ذیل میبایست مورد توجه قرار گیرند:

۱. کتاب مبنای این ترجمه کتاب زیر میباشد:

The Texts of Early Greek Philosophy: The Complete Fragments and Selected Testimonies of the Major Presocratics, Daniel W. Graham, ۲۰۱۰, Cambridge University Press

۲. تنها بخشی از پاره‌ها مربوط به بخشی از فیلسوفان در اینجا انتخاب و ترجمه شده‌اند. هرچند این انتخاب صرفاً براساس علاقه و نظر شخصی اینجانب بوده است، به نظرم مشهورترین فیلسوفان و مشهورترین پاره‌ها را در بر میگیرد.

۳. سبک، ترتیب و شماره گذاری پاره‌ها مبتنی بر سبک، ترتیب و شماره گذاری کتاب اصلی گراهام است.

۴. شماره بندی‌های بدون پرانتز همان شماره بندی‌های گراهام هستند. نام نوشته شده کنار شماره منبع آن را اعلام میکند. مثلاً: ۱. دیوگنس لائرتیوس به معنای آن است که این قطعه از دیوگنس لائرتیوس نقل شده است. هرچند گراهام در کتابش آدرس مطلب را هم آورده است، به دلیل جلوگیری از پیچیدگی بیش از حد آدرسها را در ترجمه نیاورده‌ام. دوستان میتوانند برای پیدا کردن آدرس به کتاب گراهام مراجعه نمایند.

۵. شماره‌های داخل پرانتز شماره پاره‌ها بر مبنای شماره‌های مشهور استاندارد دیلز-کرانتس (Diels-Kranz) است که خود گراهام نیز آنها را ذکر کرده است.

۶. هرچند در ترجمه ها متن یونانی را مبنا قرار داده ام اما به دلیل دانش ناقصم از زبان یونانی، هر جا که نتوانستم زبان یونانی را مبنا قرار دهم از ترجمه انگلیسی آن استفاده کردم. از آنجا که این کار به قصد انتشار انجام نشده است، قطعاً دارای اشتباهات و نواقص متعددی است و از اینکه نمیتوانم این کار را پس از رفع اشکالات منتشر کنم از همه خوانندگان پوزش میطلبم.